

Huomautuksia Rotkirchille ja Roosille

Steve Fuller

En ole koskaan pitänyt itseäni relativistina Anna Rotkirchin ja J.P. Roosin *Tieteessä tapahtuu*-lehdessä 3/2006 olleen kirjoituksen tarkoittamassa mielessä, jollaiseksi he minut tuomitsevat. Sen sijaan olen ”metarelativisti” – sellainen, jonka mielestä relativismiin tulee suhtautua relativistisesti eikä yleisenä oppina.

Tässä rajoitetussa mielessä relativismi on välttämätön, jotta voitaisiin ymmärtää erilaisia sosiaalisia tekijöitä, jotka tukevat tai hillitsevät tiettyjä näkökulmia. Lopullinen päämääräni on kuitenkin paikallistaa älyllisiä kantoja, joita kannattaa viedä eteenpäin irrallaan niitä alun perin tukevista konteksteista. Tämä prosessi ei etene ”luonnostaan”, vaan sellaisten tieteentekijöiden ja muiden älykköjen aktiivisen toiminnan ansiosta, jotka auttavat terävöittämään erottelun positivistien löytämisen ja perustelemisen konteksteiksi kutsumien asioiden välillä.

Darwinismistakin tuli osa biologian tieteellistä päätutkimusohjelmaa vasta kun se irrotettiin Darwinin itsensä – ei ainoastaan Herbert Spencerin – alun perin esittämistä luonnonvalinnan ja laissez faire -talouspolitiikan välisistä yhtymäkohdista. Tämä darwinismin ”jälleenkontekstualisointi” tapahtui 1920–1940-luvuilla kokeellisten perinnöllisyystieteilijöiden toimesta, jotka uskoivat, että luonnonvalinnan ”käsi” ei olekaan niin ”näkyvä”, etteikö sitä voitaisi tuottaa laboratorioissa.

Monet näistä perinnöllisyystieteilijöistä olivat kristittyjä, jotka uskoivat että nämä varhaiset menestysaskeleet ”bioteknologiassa” todistivat heidän saavuttaneen merkittävän pääsytien jumalalliseen suunnitelmaan. Tämä on totta vielä tänäänkin: Yhdysvaltojen kansallisen terveyslaitoksen (US National Institute of Health) ihmisgenomiprojektin (Human Genome Project) johtaja Francis Collins on ns. uudestisyntynyt kristitty, jolla on vaimennettu käsitys evoluutiosta. Jumalallinen suunnitelma vaikuttaa toki pikemminkin statistiselta kuin deterministiseltä – mutta se on selvästi ”järkevempi” kuin darwinismin tavanomaisten kannattajien ”sokean sattuman” retoriikka.

Mutta miksi herättää henkiin genetiikan kristillinen alkuperä tänään? Pohjimmiltaan siksi, että se toimisi vastavoimana darwinismin kaikkiin elämänmuotoihin tasa-arvoisesti suhtautuvalle asenteelle, jolla voi olla ihmisen kannalta tuohisia seurauksia. Pääasiallinen edeltäjä tälle oli ”rotuhygienian” käyttöönotto darwinismin sovelluksena varhaisella 1900-luvulla, joka poiki perustajalleen Alfred Ploetzille Nobel-ehdokkuuden 1936. Nämä darwinistit suhtautuivat sairauksiin keinoina, joilla kelvolliset ihmiset erottuvat luonnollisesti epäkelvoista. He uskoivat, että sairauksien pitäisi tämän vuoksi antaa kehittyä normaalilla tavalla ilman sellaisia ”vastavalintoja” kuin rokotukset, jotka pitävät ihmisiä hengissä ”keinotekoisesti” muun luonnon kustannuksella.

Nykyisten syväekologioiden ja eläinten oikeuksien puolustajien voidaan nähdä jatkavan tätä perinnettä, joka joutui natsien aikana huonoon huutoon. Joka tapauksessa rotuhygieenikot esittivät järkevän kysymyksen: Jos ollaan todellisia darwinisteja, miksi etuoikeuttaa ihmisten selviytyminen ja lisääntyminen muiden lajien kustannuksella? Syvä kiinnostuksemme lääketieteeseen ja bioteknologiaan sekä tukemme niille heijastavat vahvaa esidarwinilaista kuvaa ihmisestä potentiaalisenä luojana ja huolehtijana, hyvin paljon sen Jumalan kaltaisena, jonka kuvaksi monoteistit uskovat ihmisen luodun.

On ironista, että Rotkirch ja Roos kirjoittavat ikään kuin relativismi ja darwinismi olisivat toisilleen vastakkaisia, kun tosiasiaa darwinismi voidaan nähdä yhtenä houkuttelevimmista yrityksistä tehdä relativismista yleinen oppi – siirtyä kulttuurien välisestä tasa-arvosta lajien väliseen tasa-arvoon. Tämä heidän olisi pitänyt oppia Suomen huomattavimmalta yhteiskuntatieteilijältä, Edvard Westermarckilta, joka kannatti juuri tällaista relativismin ja darwinismin yhdistelmää. Esitin tämän ajatuksen Westermarckin muistoluennossani 2002 ja olen sen jälkeen kehittänyt sitä teoksessani *The New Sociological Imagination* (Sage, 2006). Ehkä Rotkirchilta ja Roosilta jäi huomaamatta, että puhuin Westermarckin *vas-
taisesti*.

(Suom. Janne Hiipakka)

Kirjoittaja on sosiologian professori Warwickin yliopistossa. Hänen alkuperäinen englanninkielinen kirjoituksensa on luettavissa lehden verkkoversiossa.

SUOMEN KULTTUURIRAHASTO

ARGUMENTA

HANKKEET TUTKIJOIDEN JA TIETEIDEN VÄLISEN KESKUSTELUN HERÄTTÄMISEEN

Suomen Kulttuurirahasto pyytää esityksiä yhden tai useamman Argumenta-hankkeen käynnistämiseksi vuosina 2006-2007. Esityksen tekijä toteuttaa hankkeen yhteistyökumppaniensa kanssa Kulttuurirahaston tuella.

Argumenta on rahoitusmalli, jonka tarkoitus on luoda tutkijoiden ja tieteiden välistä keskustelua ajankohtaisista, merkittävistä tutkimusaiheista. Argumentan ydin on pitempi seminaarien sarja, jossa keskustellaan kilpailevista näkökulmista ja avoimista kysymyksistä, teorioista ja käytännöistä. Siihen voi liittyä myös muuta toimintaa.

Argumentan aiheet valitaan siten, että ne ovat sekä tieteellisesti kiinnostavia että yhteiskunnallisesti laajakantoisia. Ne voivat olla päivänpoliittisen väittelyn kohteena, mutta Argumenta antaa tilaisuuden keskusteluun nimenomaan tieteellisistä lähtökohdista.

Argumenta-sarjassa on tähän mennessä toteutettu kolme hanketta: Koli Border Forum, Kulttuuri identiteetin rakentajana sekä Tutkijoiden metsäpalaveri. Kunkin hankkeen kesto on ollut noin kaksi vuotta ja budjetti 150.000 - 200.000 euroa. Rahoitusta on käytetty lähinnä koordinaattorin palkkaamiseen sekä seminaarien ja muiden tapahtumien järjestämiseen.

Vapaamuotoiset esitykset (3-4 liuskaa) toimitetaan Suomen Kulttuurirahastolle **7.8.2006 mennessä** word-tiedostona sähköpostiosoitteeseen **argumenta@skr.fi**

Rahaston hallitus päättää hankkeiden käynnistämisestä syksyn kuluessa. Hankkeen johtajan kanssa neuvotellaan tarkemmasta aikataulusta ja budjetista.

Lisätietoja Argumenta-sarjasta ja hanke-esityksen laadinnasta saa rahaston toimistosta, puh. (09) 612 810, sekä kotisivuilta www.skr.fi/ajankoht/argumenta